

Welke wereld na corona?

Worden het nu roaring twenties of transition twenties? Dat wou Socius weten. Komen we terug uit ons kot? Om te feesten of om actie te voeren? Kunnen we eindelijk terug naar normaal? Of moeten we dringend werk maken van een ander normaal, om de klimaat- en sociale uitdagingen aanpakken? Een boeiende maar moeilijke vraag, want de toekomst is eerder maakbaar dan voorspelbaar.

Hoe langer ik kauwde op de vraag, hoe meer dat woordje 'of' begon te knagen: roaring twenties of transition twenties. Hoezo 'of'? Achter de vraag zit de verwachting verscholen dat we tussen beide zullen moeten kiezen. Of weerklinkt er zelfs de angst dat te velen knaldrang gaan hebben en voor de roaring twenties zullen opteren.

Maar, beste sociaal-cultureel werkers, waarom zouden we tussen beide moeten kiezen? Samenlevingen verander je niet met het vingertje. Catastrofeboodschappen mobiliseren geen mensen of massa's, utopisch realistische alternatieven misschien wel. In deze post-coronatijden (waar we stilaan naar op weg zijn, in dit deel van de wereld toch ...) hebben mensen nood aan perspectief. Dus maak van knaldrang ook klimaatdrang. Laat de transition twenties ook roaring twenties worden. Zolang het maar geen sleeping twenties worden!

Toch lijkt de vraag begrijpelijk. Veel mensen zijn moe, coronamoe. Ze zijn het beu: de dagelijkse besmettingscijfers, de handgels, de regels en de bubbels, de zoveelste achter-mijn-scherm-vergadering of vorming, en vooral ook, die verdomde mondmaskers. We willen terug mensen zien, vastpakken en zelf weer vastgepakt worden. We zijn nu toch gevaccineerd (hopelijk, tenzij je meer in complottheorieën dan in wetenschap gelooft, of de eigen zogenaamde keuzevrijheid belangrijker acht dan solidariteit met anderen). Kortom, we willen terug naar 'normaal'. Bij velen heerst een 'knaldrang': er zijn vele maanden en gemiste feestjes in te halen.

Zo snakten we ook naar de voorbije zomer. Het rijk van de vrijheid leek te lonken. Maar... die zomer van 2021 werd opnieuw geen onbezorgde zomer. Dat had niet alleen met coronabeperkingen te maken, of met het minder zonnige weer. Of eigenlijk, toch wel wat met dat weer: als nooit tevoren confronteerde de zomer van 2021 ons met de effecten van de snel versnellende klimaattransitie. De schade van de ongekend zware overstromingen in Wallonië en Duitsland is nog lang niet hersteld. De hittestreken waren ongezien, van Groenland tot Zuid-Europa en elders in de wereld. De bosbranden volgden. Net zoals de besmettingscijfers van corona is het klimaatnieuws een dagelijks appél tot actie. Maar die →

Knallen voor het klimaat

Dirk Geldof

is socioloog en onderzoeker. Hij is deeltijds hoogleraar aan de Faculteit Ontwerpwetenschappen van de Universiteit Antwerpen en senior onderzoeker aan het Kenniscentrum Gezinswetenschappen (Odisee). Hij is auteur van 'Superdiversiteit. Hoe migratie onze samenleving verandert', 'Onzekerheid. Over leven in de risicomaatschappij' en 'Als risico's viraal gaan. Welke wereld na corona?'.

naadloze overgang van coronacrisis in klimaatcrisis is niet bepaald een wervend perspectief.

De samenleving is maakbaar, leert de aanpak van de coronacrisis

Virussen en pandemieën zijn er altijd al geweest. Maar nog nooit heeft een pandemie zich zo snel kunnen verspreiden als in deze geglobaliseerde wereld. Via zakenvluchten en toerisme ging het virus als een lopend vuurtje de wereld rond. En ook nu wij vandaag dankzij massale vaccinatie stilaan terugkeren naar 'normaal', circuleert het virus verder in de rest van de minder geprivilegieerde wereld, waar mensen nog steeds op vaccins moeten wachten, en waardoor nieuwe varianten kunnen ontstaan die ons opnieuw bedreigen.

Toch kunnen we ook positieve lessen uit de coronacrisis trekken. De aanpak van de crisis toonde ons opnieuw dat de wereld maakbaar is. Dat inzicht waren velen na decennia neoliberalisme kwijtgeraakt. Hoe regeringen de coronacrisis aanpakten, deed ertoe. Landen met een sterke gezondheidszorg en een doorgedreven vaccinatie kennen veel minder slachtoffers dan landen van corona-ontkenners of slechte gezondheidszorg. Tijdens de coronacrisis kon je beter in België wonen dan in de Verenigde Staten of Brazilië.

Expertise en wetenschap doen ertoe, leerden we. Ze kunnen politici inspireren om de noodzakelijke beslissingen te nemen. Als nieuwe risico's opduiken en in deze globale risicomaatschappij, zijn we in staat ze het hoofd te bieden. Met veel debat en soms hortend beleid, maar het lukt. Dat moet ons dus ook met de klimaatdreiging lukken.

Gewoon terug naar normaal?

Het vereist wel een groter gevoel van urgentie, zeker omdat de gevolgen van klimaatopwarming een langere incubatietijd hebben dan het coronavirus. Het maakt vandaag handelen des te urgenter, want samenlevingen veranderen immers traag.

Bij de uitbraak van corona in de lente van 2020 waren er heel wat kritische analyses over de risico's van onze scheefgetrokken globalisering. Maar hoe langer de coronacrisis bleef duren, hoe meer de kritische analyses plaatsmaakten voor een heimwee naar het oude normaal.

Hoezeer velen het ook willen, gewoon de samenleving terug heropstarten is wenselijk noch verstandig. Of het nu voor corona of voor het klimaat is: onbeperkt reizen met het vliegtuig laten we best achter ons. We zullen op

“De vraag is niet hoe we de samenleving en de economie terug opstarten, maar vooral ook welke samenleving en welke economie we terug willen opstarten.”

vele vlakken moeten zoeken naar een nieuw normaal, waarbij we de post-corona-samenleving ook klimaatneutraal zullen moeten maken.

Wat wordt dan dat nieuwe normaal? Wat moet er meer veranderen dan meer zonnepanelen en windmolens? Hoe maken we economie en consumptie écht duurzaam? Het zijn taaie en lastige vragen. We kunnen ze een tijdje verdringen, zoals tijdens de coronacrisis gebeurde. Maar dat ze terug zullen opduiken, staat vast. Meer nog dan de debatten over de coronamaatregelen en vaccins zijn het de vragen van deze tijd.

De keuzes die we maken, doen ertoe. Onze wereld na corona hangt af van de beslissingen van vandaag. De vraag is niet hoe we de samenleving en de economie terug opstarten, maar vooral ook *welke* samenleving en *welke* economie we terug willen opstarten. Het zijn politiserende vragen.

Hoe kunnen we de risico's voor morgen structureel beperken? Hoe zorgen we er met andere woorden voor dat de wereld na corona niet harder, ongelijker, onzekerder en angstiger wordt, maar dat de ervaren kwetsbaarheid opnieuw verbindt en tot een herweging van waarden en prioriteiten leidt? Hoe warm lopen we voor een gedurfd klimaatbeleid? En welke rol kunnen sociaal-cultureel werkers in dat proces spelen?

Alternatieven mogelijk maken

Dat brengt ons terug bij de vraag of het nu *roaring, sleeping of transition twenties* worden? De nood aan een ander normaal, is duidelijk, voor wie naar klimaat-, corona of andere wetenschappers wil luisteren. Sommigen kiezen voor eigen rijkdom of comfort: *après nous le déluge ...*

Maar gelukkig zien of voelen steeds meer mensen dat het anders moet. Anderen kunnen en moeten nog overtuigd worden. Niet iedereen moet overtuigd zijn om de klimaattransitie te maken, net zoals we de coronapandemie kunnen overwinnen ondanks corona-ontkenners, fake-news-believers, anti-vaks-egoïsten en andere tegendraadse tisten. Een samenleving wordt gemaakt door wie vooruit wil, en een alternatief kan aanbieden waar een meerderheid zich achter wil scharen. Democratie vereist geen consensus, wel een meerderheid die stappen vooruit wil zetten, en mensen die vanuit een gedragen burgerschap ook verantwoordelijkheid voor anderen en voor de toekomst willen opnemen.

Om dat potentieel te mobiliseren, moeten we de alternatieven voor veel meer mensen toegankelijk maken: van groene stroom tot lokale voedselketens, van duurzaam beleggen tot woningen isoleren, van anders consumeren tot anders verplaatsen. Voor iedereen toegankelijk maken, dat wil ook zeggen vertrekken van de reële superdiversiteit in onze steden en gemeenten. De moeizame vaccinatie in Brussel laat ons zien dat we →

soms nog te veel in gescheiden werelden leven, en de klassieke witte aanpak te veel mensen in superdiverse steden niet bereikt. Dat kunnen we ons bij klimaat evenmin als bij corona veroorloven.

Waar is da feestje?

De klimaattransitie is een unieke kans om een duurzame én meer rechtvaardige samenleving te maken. Willen we na de coronamoeheid niet in een klimaatmoeheid terechtkomen, dan moet de transitie ook energie geven. Politiseren moet mensen ook perspectief geven. Veranderen moet verbeteren zijn. Duurzaam moet ook plezant zijn. Het kan mensen samenbrengen.

Laat dus de transition twinties ook roaring twinties zijn, en omgekeerd. Knallen voor het klimaat, en niet alleen op klimaatmarsen of klimaatfestivals. Geen catastrofedenken in vormingen en actie, geen vragen of het nu roaring of transition wordt, maar gedegen klimaatkennis omzetten in actie, prikkelend politiserend. Handen uit de mouwen voor mobiliserende en goesting gevende alternatieven, om samen de noodzakelijke systeemverandering vorm te geven.

Laat sociaal-cultureel werk dus in deze post-coronatijden swingen, hoop geven, perspectief biedend en perspectief makend, voor een meer rechtvaardige en klimaatneutrale samenleving. Swingend de toekomst in. Waar is dat feestje? Hopa!

—

“Politiseren moet mensen ook perspectief geven. Veranderen moet verbeteren zijn. Duurzaam moet én kan ook plezant zijn. Het kan mensen samenbrengen.”

Naar een nieuw sociaal contract

Een sociaal contract is geen echt contract. Het is een idee, een filosofie over hoe we de verhouding tussen burgers onderling maar ook hun verhouding met de staat willen vormgeven. Het bestaande sociaal contract volstaat niet meer. Binnen de huidige contouren

slagen we er niet in om onze samenleving duurzaam en rechtvaardig te organiseren. Wie de nood voelt om daartoe bij te dragen, botst vaak op de grenzen van instituties, maatschappelijke spelregels en beslissingsprocedures. Het oude zit het nieuwe in de weg. →